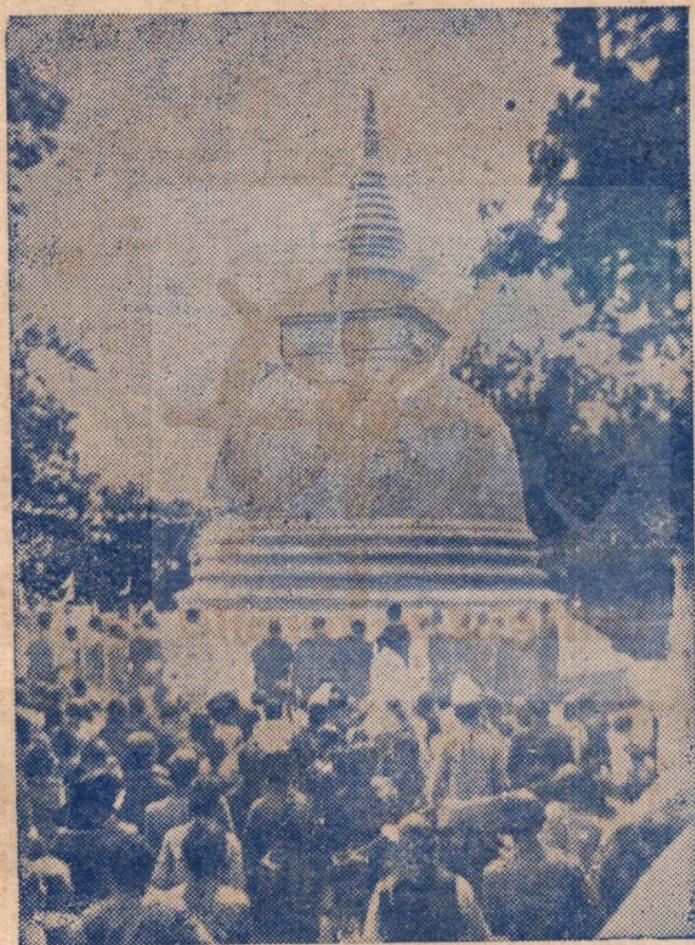

मूल पालि—
महा—सतिपट्टान सूत्र

(व्यावहारिक योगाभ्यास)

सम्पादक
भिक्षु ऊ. कित्तिमा
वर्मा

अनित्य संसार

स्यना वँ वं दया वं चवनी, दया वँ वं स्यनावं चवनी ।
धाय्व दयाः धाय्व सिनाः, भौतिक रूप धाय्का चवनी ॥
फुतिफुति गेरा थें प्वालाक्क च्यानाः, धाय् धुवं हे मदै वनी ।
थथे धाय् धुवं हे मदै वनाः हे, भौतिक रूप धायका चवनी ॥
थ्व गतिशील संसारे, न्ह्यावलें दै चवनीगु छुं मदु ।
क्षण क्षण पति मदै वनाः हे, “क्षणिक” “अनित्य” धायका चवनी ॥
स्वेवले न्ह्यावलें दु थें चवनी, छुं मदुगु थ्व शून्य संसार ॥
सावोंति ब्वाई ब्वाई वःगु थें, गुकी कि मदु छुं सार ॥
“जि” “जिगु” धका संसारनाप, गुम्ह चवनी प्यपुनाः न्ह्यावलें ।
सीकि वया सुख शान्तिया लुखा, छगू नं चाई मखु गुबलें ।
नित्य मानेयानाः संसारयात, गुम्हस्यां सुख माला चवनी ।
व मूर्खयात गनया सुख ?, दुःख द्वे जक नाला चवनी ॥

ममो वरुण वचवतो वरुणो वरुणा वरुणुडस्त

मूल पाणि

महा-सतिपट्टान सूत्र

(व्यावहारिक योगाभ्यास)

Dhamma.Digital

सम्पादक
शिक्षु ऊ. कित्तिमा
वर्मा

प्रकाशक :

धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठी

श्रीघः, नघल, काठमाडौं ।

बुद्ध सम्बत् २५२४

नेपाल सम्बत् ११००

बिष्क्रम सम्बत् २०३७

इस्वी सम्बत् १९८०

सूः

Dhamma.Digital

थाकू :

शाशय प्रेस, ओम्बहाल,

काठमाडौं । फोन १३६०४

धर्मदान

प्रज्ञा व्यक्त सद्यः सगारु

मह्याबले होश तथा चवने

नारु सतिपट्ठान

सूत्र सफू धर्म

ज्ञान याना

चवनाम्ह

Dhamma इन्द्रमान महर्जन

सीता महर्जन

तैलाछि त्यौड

श्व सफूया परिचय

‘महा—सतिपट्ठान’ सूत्र—पिटकया प्रथम ग्रन्थ दीघनिकायया सापहें
 ष्यसुलागु छत्रु सूत्र खः । श्व सूत्रया आरम्भे हे भगवान बुद्धं घया बिज्यात,
 “एकायनोयं भिक्खवे, मग्गे सत्तानं विसुद्धिया, सोकपरिवेवानं समति-
 क्कमाय, दुक्खदोमनस्सानं अत्थंङ्गमाय...” —अर्थात् भिक्षुपि ! सत्त्व
 प्राणीपिनि विशुद्धिया लागी, शोक व पीर मदय्केया लागी दुःख व
 मनेच्चंगु असन्तोष नाशयाय्या लागी... श्व हे छत्रु जक लँपु दु । धात्थें
 घाय् माल घाःसा भगवान बुद्धं गुगु लँपुं वनकि दुःख व पीर मदया वनीगु
 भका आज्ञा जुया बिज्यात । उगु लँपु या रहस्य श्व हे ‘सतिपट्ठान’ खः ।
 उकि हे श्व सूत्रयात बौद्ध संसारं अत्थत्त मान्यता बिया च्वंगु । बौद्ध
 देसे श्रद्धावानतसे श्व सूत्र लँपुया पात्ताय् कीका (आख च्वका) पाठयाना
 नापं अभ्यास नं याना च्वन ।

“सतिपट्ठान — स्मृत्युपस्थान” या अर्थ खः न्हाबलें होश दयका
 च्वनेगु वा चाक्का च्वनेगु अभ्यास । गथेकि चलाखन्ह धवाला पालें
 होशियार जुया लुखाय् वना ध्यान बिषा स्वया च्वनीकि सुसु दुहाँ वल,
 सु सु पिहाँवन्न । थथे हे ‘सतिपट्ठान’या अभ्यास याइनेस्थां थःगु मन
 रूपी लुखाय् सत्तर्क जुया च्वनीकि मने गज्यो गज्योगु विचार व कल्पना
 वया मदया वन ।

वना च्वंसां, फग् तुता च्वंसां, वना च्वंसां, नया त्वता च्वंसां,

(ख)

न्याबले सतर्क बुधा चायका च्वनी । धन तक होश तथा च्वनीकि छने बले तक बेहोशी ज्वी मखु । अये धयागु जयाभावी ताःलं छनी मखु ।

सति = (सजन वा सतर्क)या अभ्यास याना वयात गुकथं सबल व सफल याय् फै खुगु हे बारे शिक्षा बियातगु विधि ध्व सूत्रे बुध्याना च्वंगु दु । सूत्रवा सारांश (बुस्यागु खँ) थये खः—

१) कावानुपश्यना

(धःगु शरीरया बारे होश तथा च्वनेगु अभ्यास)

आनापान- चित्तस्थिर थाय्या लागी दकसिबे न्हापां थःगु सासः दुहाँ पिहाँ ज्वीगुयात शान्त व सूक्ष्म थाय्थु आवश्यक जू, अर्थात् सासः दुहाँ पिहाँ ज्वीगुली ध्यान तय्गु व थाय्का च्वनेगु आवश्यक जू । ध्यान अभ्यासया ध्व छगु मुख्य तयारी खः । गुबले तक आश्वास प्रश्वास चंचल बुधा च्वनी अबले तक मन एकाग्र याना छुं नं ध्यान थाय् फै मखु । आश्वास-प्रश्वास शान्त जुलकि चित्त नं शान्त ज्वी, अये हे चित्त शान्त जुलकि आश्वास-प्रश्वास नं शान्त ज्वी । मन व सासः दुहाँ पिहाँ ज्वीगु नं शान्त जुल धाम्बं न्ह याउँसे च्वना वै, चित्त एकाग्र बुधा वै अले ध्यान बःलाइ ।

सासः दुहाँ पिहाँ ज्वीगुली मन थातं तय्गु अभ्यास थाय्गु गुगु शिक्षा बिया तःगु खः व साप अःपु । सासः बुक्यागु, बुक्या दुने तय्गु व पिछीयगुयात बिसेव रूपं छुं प्रयत्न व उत्साह थाय् माःगु मखु । सासः ताहाक वा चिकिहाक ज्वीमा गथे खः अये हे तौता ति । केवल थःगु ध्यान पिने जनं मखौसे सासः दुहाँ थोंगु व पिहाँज्वीगुली ध्यान तय्माः । बरु बाँलाक चायका व नेमाः सासः ताहाक याना दुहाँ बलकि

द्विकि हाक याना । थुलि अभ्यास जुलकि आश्वास-प्रश्वास (साधः
बुहाँ पिहाँ ज्वीगु) अथे हे कोमल शान्त तथा सूक्ष्म जुबा वनी बले मनया
आरम्भणे मलासे ध्यान मन ज्वी । थ्व हे अभ्यासबात 'आनापान सति'
घाइ ।

ईयापिथ सञ्चालि- 'सति पठान' या अभ्यास घाइ
मेःयां वना च्वने बले, वना च्वने बले फेतुना च्वने बले, छाबा च्वने बले,
नृघागु अवस्थायसं सादधान जुया होश तथा च्वनेमाः । सुनां नं छुं
ज्या याना च्वंसा वयागु मन उकी जक च्वं च्वनी । थःगु चित्त घात
गबले नं मेयाय् छोय् मज्जु गबकि गुबले नं थःम्हं मज्जोयानि ।

प्रतिकूल मनसिक्कार- वं बरोबर थुकयं विचाः
बाबा च्वनी कि थ्व जिगु शरीर ला हि च्वेँ मलमूत्र इत्यादि नाना
दुर्गन्धगु चीजं जाया च्वंगु सः । थथे मतीतबा रूपे पुष्ट राग तृष्णा उत्पन्न
ज्वीगु सः व मनया वनी ।

धातु मनसिक्कार- भीगु थ्व शरीर चतुरमहापातुं बने
जुवा च्वंगु सः, थुकी मोह याय्गु सुखता सः । व योषीं (ध्यान याना
च्वंम्ह) थ्व नं नृघाबले ध्यान तथा च्वनी ।

इन्द्रज्ञान योग- इन्द्रज्ञाने वांछोयातम्ह ध्वग्निना नवोम्ह
तथा नाना प्रकारया विरूप जुया च्वंम्ह सीम्ह खना वया मने थथे ज्वी
कि जिगु शरीरया नं छन्हु थ्व हे गति ज्वी तिनि ।

२. वेदनानुपश्यना

'सतिपठान'या अभ्यास याना च्वनेरया सुख वेदना अनुभव ज्वी
बने होश तथा चाय्का च्वनी कि जित सुख जुया मल; दुःखया अनुभव

(घ)

जूसं चाया वइ कि जित दुःख जुल धयागु अनुभव जुल ।

३. चिन्तानुपस्यना

राग, द्वेष, मोहया छुं प्रकारया विकार बदि मने लुयाबल भाःसा व चाय्का च्वनी कि जिगु चित्ते थज्जो थज्जोगु कल्पाना व विचार लुया वया च्वन । थुकथं चाय्का च्वने बले व म्वा मदुगु कल्पना अथे नाश जुया वनी ।

४. धर्मानुपस्यना

नीवरण— कामुकता (मोज याय्गु इच्छा) द्वेष, आलस्य, चंचलपन भ्रान्ति (शंका) थुपि न्याता नीवरण दु, गुकिं कि मनुतयत् नैतिक पतनयाना भिगु लँपु तापाका बी । 'सत्तिपट्ठान'या अभ्यास याना च्वमेस्यां न्ह्याबले सावधान जुया खुं वइ बले सतर्क ज्वी थें पंचनीवरण पाखें सतर्क ज्वी ।

एकन्ध-आयत्तन— न्यागु स्कन्ध तथा किनिगु आयत्तन यात वं न्ह्याबले लुमंका इपिं फुकं अनित्य दुःख व अनात्मा धैगु स्वभावया बारे सचेत जुया च्वनी । अथे जुल धाव्वं वयागु अहङ्कार व जि धयागु भावनाया मोहे लाइ मखु ।

बोध्यङ्ग— वं न्ह्याबले होश तथा चाय्का च्वनी कि जिके छु छु बोधिअङ्ग दु छु छु मदु ।

आर्यसत्य आर्य—सत्य प्यंगु दु । १) दुःख, २) दुःखया हेतु ३) दुःखं मुक्त ज्वीगु ४) दुःखं मुक्त ज्वीगु मार्ग ।

योगीं थ्व खँ थ्वीका दुःख खना वैराग्य उत्पन्न याइ, दुःखया हेतु-यात नाश याइ, अले निर्वाण—प्राप्तिया मार्गया अभ्यास याना निर्वाण

संज्ञा-सिद्धि ।

+   +   +   +

‘सतिपट्ठान’ = च्छाब्दले च्चायका च्चनेगु : च्चत्तर्क जुया च्चनेगु
परमार्थया साधन ला जुहे जुल । तर नाप नाप्रं लौकिक सफलताया
लागी च्च ये तःचंगु नेगु साधन मद्दु । भगवान बुडं ‘अप्रमाद’ होशतया
चायका च्चनेगु अभ्यास यायूत हे अपो बल बिया बिज्यात । महापरि-
निर्वाण (मल्लु लासाय च्चना) ज्जी तेका शः शिष्य भिक्षुपिन्त उपदेश
बिया घया बिज्यात— “अप्पमादेन सम्पादेय” अर्थात् अप्रमादी जुया
(होशियारी जुया) च्च धर्मया रक्षा या । पालन या ।

+   +   +   +

“महासतिपट्ठान” ये जागु महत्वपूर्ण सूत्रया सम्पादन याना परल
अद्वैत-महासत्यविद् कित्तिमा जीः धम्म कुब्ज नामात् खण्डन विज्जललः

भिक्षु जगदीश काश्यप एम. ए.
सारनाथ, बनारस

प्रकाशकीय

आस्थिर चित्त व आकुल व्याकुल चित्त यात शान्त याय्गु विधि च्च
महा-सत्तिपट्टान सूत्रे बुध्याना च्चंगु खँ सक्खिसं च्च सफूया परिचय विद्या
विज्यासह पूज्य जगवीश काश्यप मन्तेनं न्हायकने रब्बा स्वघर्णे खुलस्त
ज्वीक बाँलाक च्चया विज्यात ।

च्च महासत्ति पट्टान सूत्र धर्मकीर्ति विहारे नुँलाया बुद्ध पूजा ज्वी
बले इना बीत याकनं छापे याना, च्च सफू छाये याय्त् अर्थिक सहयोग
विद्या दीम्ह श्री इद्रमान महर्जनया अर्थ सहित छापे याय्गु इच्छा यागु खः
तर इलं मलागुलिं अथे याय् मफु त ।

च्च सत्तिपट्टान सूत्र सफू धर्म कीर्ति प्रकाशनया ६९ ख्वीगुंगु पुण्य-
मत्ता ख ।

धर्मकीर्ति विहारया ज्जासक ज्जासिका विनि सीपिनि त्तामं व थ
थःगु श्रद्धां नं धर्मया सफू छापे याना धर्मदान याय्गु इच्छा प्रबल जुया
बोगु लिं हे थुलि मच्चि सफूत छापे याय्फत । च्च जिमिगु लागी लय्ताय्
बुगु खँ खः ।

लिमला मघासे प्रुफ स्वया विज्यासह श्रद्धेय अश्वघोष मन्तेयात
धन्यवाद मब्बूसे च्चने मफु ।

प्रुफ विहारे थ्यंक बी हया व कावया इले हे बाँलाक सफू छापे
याना ब्युगुलिं शाक्य प्रेस नं धन्यवाद या पात्र जू ।

धम्मवती

अध्यक्षः धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

१५ भावण २०३७

नमो तस्स भगवतो वरहतो मग्गा सुब्बुदस्स

महासतिपट्टानसुत्तं

उद्देशं

एवं मे सुत्तं—एकं समयं भगवा कुरूसु विहरति कम्मासदम्मं● नाम कुरूनं निगमो । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि—भिक्खवोति ! भद्दन्तेति, ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं ।

भगवा एतद्वचोच—एकायनो अयं भिक्खवे भग्गो, सत्तानं विसुद्धिया, सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय, बुक्ख-दोमत्तस्सानं अत्थङ्गमाय, आयस्स अधिगमाय, निब्बानस्स सच्छिक्खिरियाय, यद्विदं चत्तारो सतिपट्टाना ।

कत्तमे चत्तारो ? इध भिक्खवे, भिक्खु (१) काये कायानुपस्सी विहरति, आतापी, सम्पजान्ते, सतिमा,

● B. २०४. कम्मासु धम्मं.

विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं (२) वेदनासु वेद-
नानुपस्सी विहरति, आतापी, सम्पजानो, सतिमा,
विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं । (३) चित्ते चित्ता-
नुपस्सी विहरति, आतापी, सम्पजानो, सतिमा, विनेय्य
लोके अभिज्झादोमनस्सं । (४) धम्मेषु धम्मानु-
पस्सी विहरति, आतापी, सम्पजानो, सतिमा,
विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ॥

१. कायानुपस्सना

(अ) आन्नापान पब्बं ।

कथञ्च पम भिक्खवे ! भिक्खु काये कायानुपस्सी
विहरति ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु अरञ्जागतो वा, रुक्खमूल-
गतो वा, सुञ्जागारगतो वा, निसीवति पल्लङ्कं आणु-
मित्त्वा, उज्जुं कायं पणिघाय, परिमुखं सति उपद्दुपेत्वा ।
सो सतोक्क अस्ससति, सतोव पस्ससति । दीघं वा अस्स-
सन्तो दीघं अस्ससामीति पजानाति । दीघं वा पस्ससन्तो
दीघं पस्ससामीति पजानाति । रस्सं वा अस्ससन्तो रस्सं

अस्ससामीति पजानाति । रस्सं वा पस्ससन्तो रस्सं
 पस्ससामीति पजानाति । सब्बकायपटिसंवेदी अस्स-
 सिस्सामीति सिक्खति । सब्बकायपटिसंवेदी पस्स-
 सिस्सामीति सिक्खति । पस्सम्भयं कामसङ्कारं अस्स-
 सिस्सामीति सिक्खति । पस्सम्भयं कामसङ्कारं पस्स-
 सिस्सामीति सिक्खति ।

सेय्यथाहि भिक्खवे ! ब्रह्मो भमकारो वा भमका-
 रन्तेवासी वा, दीघं वा अञ्छन्तो दीघं अञ्छामीति
 पजानाति, रस्सं वा अञ्छन्तो रस्सं अञ्छामीति पजान-
 नाति- एवमेव खो भिक्खवे ! भिक्खु दीघं वा अस्स-
 सन्तो दीघं अस्ससामीति पजानाति । दीघं वा पस्ससन्तो
 दीघं पस्ससामीति पजानाति । रस्सं वा अस्ससन्तो
 रस्सं अस्ससामीति पजानाति । रस्सं वा पस्ससन्तो
 रस्सं पस्ससामीति पजानाति । सब्बकायपटिसंवेदी
 अस्ससिस्सामीति सिक्खति । सब्बकायपटिसंवेदी पस्स-
 सिस्सामीति सिक्खति । पस्सम्भयं कामसङ्कारं अस्स-
 सिस्सामीति सिक्खति । पस्सम्भयं कामसङ्कारं पस्स-
 सिस्सामीति सिक्खति ।

इति अज्जत्तं वा काये कायानुपस्सी विहरति;
बहिद्धा वा काये कायानुपस्सी विहरति; अज्जत्तबहिद्धा
वा काये कायानुपस्सी विहरति ।

समुदयधम्मानुपस्सी वा कार्यास्मिं विहरति; वय-
धम्मानुपस्सी वा कार्यास्मिं विहरति; समुदयवयधम्मा-
नुपस्सी वा कार्यास्मिं विहरति ।

अत्थि कायोति वा पनस्स सति पच्चुपट्टिता होति ।
यावदेव जाणमत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च
विहरति । न च किञ्चि लोके उपावियति ।

एवं पि खो भिक्खवे ! भिक्खु काये कायानुपस्सी
विहरति ॥ *dhmma.Digital*

(स्र) इरियापथ-पब्बं

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु गच्छन्तो वा गच्छा-
मीति पजानाति । ठितो वा ठितोम्हीति पजानाति ।
निसिन्नो वा निसिन्नोम्हीति पजानाति । सयानो वा
सयानोम्हीति पजानाति । यथा यथा वा पनस्स कायो
पणिहिलो होति, तथा तथा नं पजानाति ।

इति अज्जत्तं वा काये कायानुपस्सी विहरति ।
 बहिद्धा वा काये कायानुपस्सी विहरति । अज्जत्तबहिद्धा
 वा काये कायानुपस्सी विहरति । समुदय-धम्मानु-
 पस्सी वा कार्यास्मि विहरति । वय-धम्मानुपस्सी वा
 कार्यास्मि विहरति । समुदय-वय-धम्मानुपस्सी वा
 कार्यास्मि विहरति ।

अत्थि कायोति वा पनस्स सति पच्चुपट्टिता होति ।
 यावदेव आणमत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च
 विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवं पि खो भिक्खवे ! भिक्खु काये कायानुपस्सी
 विहरति ।

(ग) सम्पजान-पब्बं ।

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते
 सम्पजानकारी होति । आलीकिते विलोकिते सम्प-
 जानकारी होति । सम्मिञ्जिते पत्तारिते सम्पजानकारी
 होति । संघट्टि-वत्त-ओवर-धारणे सम्पजानकारी होति ।
 मत्तिते, पीते, खामिते, सयिते सम्पजानकारी होति ।
 उच्चारपत्तसककमे सम्पजानकारी होति । गते, छित्ते,

निसिन्ने, सुत्तो, आमस्ति, भासिते, सुण्हिमावे सम्प-
 ज्ञाकारी होति ।

इति अज्जत्तं वा०

(घ) पटिकूल-अन्नसिञ्चार-पब्बं ।

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु इममेव कायं उद्धं
 पादतला, अधो केसमत्थका, तच्चपरियन्तं, पूरं नानप्प-
 कारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति । अत्थि इमस्सिम
 काये, केसा, लोमा, नखा, दन्ता, तचो, मंसं,
 न्हारु, अट्ठि, अट्ठिमिञ्जं, वक्कं, हदयं, यकनं,
 किलोमकं, पिहकं, पप्फासं, अन्तं, अन्तगुणं,
 उद्दरियं करोसं, पित्तं, सेम्हं, पुब्बो, लोहितं,
 सेदो, येदो, अस्सु, वसा, खेत्तो, सिद्धाणिका,
 ससिका, सुचन्ति ।

सेय्यय्यामि भिक्खवे ! उमत्तो मुखा मुत्तोलिहूरा
 नामाः विहितस्स अज्जस्स, सेय्यमिदं नल्ललीमं, बोहीञ्जं,
 मुग्गातं, मासलं, वतिमलं, सण्णुस्सनं । समेत्तं खण्णुमा

पुरिससो मुञ्चित्वा पञ्चवेखसेय्य-इमे लालो, इमे खोहे
इमे सुगा, इमे मासा, इमे तिला, इमे तण्डुलादिनि ।

एवमेव खो भिक्खवे ! भिक्खु इममेव काये उद्ध
पादतला अधो केसमत्थका तचपरियन्तं पूरं नानपका-
रस्स असुचिनो पञ्चवेखति-अत्थि इमास्मि काये केसा,
लोमा, नखा, दन्ता, तचो, मंसं, न्हाह, अट्टि, अट्टिमिड्जं
धक्कं, हृदयं, यक्कं, किलोमकं, पिड्कं, पुफ्फासं, अन्तं,
अन्तगुणं, उदरियं, करीसं, मत्थलुंगं, पित्तं, सेय्हं, पुब्बो
लोहितं, सेदो, मेदो, अस्सु, वसा, खेलो, सिङ्गाणिका,
लसिका, मुत्तन्ति ।

इति अज्जत्त वा०

(७) धातुमनसिकार-पब्बं ।

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु इममेव काये यथा-
ठित्तं यथा-मणिहित्तं धातुसो पञ्चवेखति-अत्थि इमास्मि
काये पथवी-धातु, आपो-धातु, तेजो-धातु,
वायो-धातुत्ति ।

सेय्ययानि विज्जये ! एवमेवो गोवापणे तासोवत्ता-

कन्तेवासो वा गाधिं वधित्वा चतुमहापथे बिलसो
 विभजित्वा निसिन्नो अस्स । एवमेव खो भिक्खवे!
 भिक्खु इममेव कायं यथा-ठितं यथा-पणिहितं धातुसो
 पच्चवेक्खति-अत्थि इमस्मि काये पथवो-धातु, आपो-
 धातु, तेजो-धातु, वायो-धातूति ।

इति अज्जत्तं वा काये कायानुपस्सो विहरति०

(च) नव सिवथिक्क-पब्बं ।

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु सेय्यथापि पस्सेय्य
 सरीरं सिवथिकाय छड्डितं एकाहमतं वा द्वीहमतं वा
 तीहमतं वा उद्धुमातकं, विनीलकं, विपुब्बक-
 जातं । सो इममेव कायं उपसंहरति-अयम्पि खो कायो
 एवं धम्मो एवंभावी एवंअनतीतोति ।

इति अज्जत्तं वा०

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु सेय्यथापि पस्सेय्य
 सरीरं सिवथिकाय छड्डितं काकेहि वा खज्जमानं, कुललेहि
 वा खज्जमानं, गिज्जेहि वा खज्जमानं, कड्ढेहि वा
 खज्जमानं, सुनखेहि वा खज्जमानं, व्यग्गेहि वा खज्ज-

मानं, दीपिहि वा खज्जमानं, सिद्धालेहि वा खज्जमानं,
विविधेहि वा पाणकज्जतेहि खज्जमानं ।

सो इममेव कायं उपसंहरति-अयं पि खो कायो
एवं धम्मो एवं अनतीतोति ।

इति अञ्जत्तं वा०

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु सेय्यथापि पस्सेय्य
सरीरं सिद्धयिकाय छद्दितं अट्टिक-सङ्खलिकं, समंसलो-
हितं न्हार-सम्बन्धं० । अट्टिक-सङ्खलिकं निमंसलोहित-
सम्बन्धं न्हार-सम्बन्धं० । अट्टिक-सङ्खलिकं अपसत्त-संस-
स्सहितं न्हार-सम्बन्धं० । अट्टिकेनि अयगत-सम्ब-
न्धानि, पिसा विविसा विविखत्तानि-अञ्जेन हत्थट्टिकं,
अञ्जेन पावट्टिकं, अञ्जेन गोप्फकट्टिकं, अञ्जेन जङ्घ-
ट्टिकं, अञ्जेन ऊरुट्टिकं, अञ्जेन कट्टिट्टिकं, अञ्जेन
पासुकट्टिकं, अञ्जेन पिट्टिट्टिकं, अञ्जेन खण्धट्टिकं,
अञ्जेन गीवट्टिकं, अञ्जेन हनुकट्टिकं, अञ्जेन दन्तट्टिकं,
अञ्जेन सीस-कटाहं ।

सो इममेव कायं उपसंहरति-अयं पि खो कायो
एवं धम्मो, एवं अनतीतोति ।

इति अज्जत्तं वा०

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु सेय्यथापि पस्सेय्य सरीरं सिवथिकाय छड्ढितं, अट्टिकानि सेतानि सङ्खवण्ण-पटिभागानि० । अट्टिकानि पुञ्जकितानि तेरोवस्सि-कानि० । अट्टिकानि पूतीनि चुण्णकं जातानि० ।

सो इममेव कायं उपसंहरति—अयंपि खो कायो एवं धम्मो एवं भावी एवं अनतीतोति ।

इति अज्जत्तं वा काये कायानुपस्सी विहरति, बहिद्धा वा काये कायानुपस्सी विहरति, अज्जत्त-बहिद्धा वा काये कायानुपस्सी विहरति । समुदय-धम्मानुपस्सी वा कार्यास्मि विहरति, वयधम्मानुपस्सी वा कार्यास्मि विहरति, समुदय—वयधम्मानुपस्सी वा कार्यास्मि विहरति ।

अत्थि कायोति वा पनस्स सति पच्चुपट्टिता होति । यावदेव आणमत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवं पि खो भिक्खवे ! भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति ।

२. वेदनानुपस्सना

कथञ्च पन भिक्खवे ! भिक्खु वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु सुखं वा वेदनं वेदयमानो सुखं वेदनं वेदयामीति पजानाति, दुक्खं वा वेदनं वेदयमानो दुक्खं वेदनं वेदयामीति पजानाति, अदुक्खमसुखं वा वेदनं वेदयमानो अदुक्खमसुखं वा वेदनं वेदयामीति पजानाति; सामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानो सामिसं सुखं वेदनं वेदयामीति पजानाति, निरामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानो निरामिसं सुखं वेदनं वेदयामीति पजानाति; सामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानो सामिसं दुक्खं वेदनं वेदयामीति पजानाति, निरामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानो निरामिसं दुक्खं वेदनं वेदयामीति पजानाति; सामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानो सामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयामीति पजानाति; निरामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानो निरामिसं अदुक्खमसुखं वेदयामीति पजानाति ।

इति अज्झसं वा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति,

बहिद्धा वा वेदनासु वेदनासुपस्सी विहरति, अज्जत्त-
वहिद्धा वा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति । समुदय-
धम्मानुपस्सी वा वेदनासु विहरति, वयधम्मानुपस्सी वा
वेदनासु विहरति, समुदय-वयधम्मानुपस्सी वा वेदनासु
विहरति ।

अत्थि वेदनाति वा पनस्स सति पच्चुपट्टिता होति ।
याववेव जाणमत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च
विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवं पि खो भिक्खवे ! भिक्खु चित्तो वेदनासु
वेदनानुपस्सी विहरति ॥

३. चित्तानुपस्सना

कथञ्च पत्त भिक्खवे ! भिक्खु चित्तो चित्तानुपस्सी
विहरति ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु सरागं वा चित्तं सरागं
चित्तन्ति पजानाति, वीतरागं वा चित्तं वीतरागं चित्तन्ति
पजानाति, सदोसं वा चित्तं सदोसं चित्तन्ति पजानाति,
वीतदोसं वा चित्तं वीतदोसं चित्तन्ति पजानाति, समोहं

वा चित्तं समोहं चित्तन्ति पजानाति, वीतमोहं वा चित्तं
 वीतमोहं चित्तन्ति पजानाति, संखिरां वा चित्तं संखिरां
 चित्तन्ति पजानाति, विखित्तं वा चित्तं विखित्तं
 चित्तन्ति पजानाति, महग्गतं वा चित्तं महग्गतं चित्तन्ति
 पजानाति, अमहग्गतं वा चित्तं अमहग्गतं चित्तन्ति पजा-
 नाति, सउत्तरं वा चित्तं सउत्तरं चित्तन्ति पजानाति,
 अनुत्तरं वा चित्तं अनुत्तरं चित्तन्ति पजानाति, सम्माहितं
 वा चित्तं समाहितं चित्तन्ति पजानाति, असमाहितं वा
 चित्तं असमाहितं चित्तन्ति पजानाति, विमुत्तं वा चित्तं
 विमुत्तं चित्तन्ति पजानाति, अविमुत्तं वा चित्तं अविमुत्तं
 चित्तन्ति पजानाति ।

इति अज्जत्तां वा चित्ते चिसानुपस्सी विहरति,
 बहिद्धा वा चित्ते चिसानुपस्सी विहरति, अज्जत्ताबहिद्धा
 वा चित्ते चिसानुपस्सी विहरति । समुवयधम्मामुपस्सी
 वा चित्तास्मि विहरति, वयधम्मामुपस्सी वा चित्तास्मि
 विहरति, समुवयवयधम्मामुपस्सी वा चित्तास्मि विहरति ।

अस्मि चित्तान्ति वा पक्खं सति मावुपहितं होति ।
 यावदेव अस्मि चित्तान्ति पक्खं सति मावुपहितं होति ।

विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवंपि खो भिक्खवे ! भिक्खु चित्ते चित्तानुपस्सी
विहरति ।

४. धम्मामुपससना

(क) नीवरण पब्बं ।

कथञ्च पन भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मामु-
पस्सी विहरति ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मामुपस्सी विहरति
परुचसु नीवरणेषु ।

कथञ्च पन भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मामु-
पस्सी विहरति पञ्चसु नीवरणेषु ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु सन्तं वा अज्जत्तां कामच्छन्दं
अत्थि मे अज्जत्तां कामच्छन्दोति पजानाति, असन्तं वा
अज्जत्तां कामच्छन्दं नत्थि मे अज्जत्तां कामच्छन्दोति
पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स उप्पादो
होति तच्च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स
पहानं होति तच्च पजानाति, यथा च पहीनस्स काम-

चक्षुन्वस्स आर्याति अनुप्पादो होति तच्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जरां व्यापादं अत्थि मे अज्जरां व्यापादोति पजानाति, असन्तं वा अज्जरां व्यापादं अत्थि मे अज्जरां व्यापादोति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स व्यापादस्स उप्पादो होति तच्च पजानाति, यथा च उत्पन्नस्स व्यापादस्स पहानं होति तच्च पजानाति, यथा च पहीनस्स व्यापादस्स आर्याति अनुप्पादो होति, तच्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जरां थीनमिद्धं अत्थि मे अज्जरां थीनमिद्धन्ति पजानाति, असन्तं वा अज्जरां थीनमिद्धं अत्थि मे अज्जरां थीनमिद्धन्ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स थीनमिद्धस्स उप्पादो होति तच्च पजानाति, यथा च उत्पन्नस्स थीनमिद्धस्स पहानं होति तच्च पजानाति, यथा च पहीनस्स थीनमिद्धस्स आर्याति अनुप्पादो होति तच्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जरां उद्धच्च कुक्कुच्चं अत्थि मे अज्जरां उद्धच्च-कुक्कुच्चन्ति पजानाति, असन्तं वा अज्जरां उद्धच्च-कुक्कुच्चं अत्थि मे अज्जरां उद्धच्च-कुक्कुच्चन्ति

पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स उद्धच्च-कुक्कुच्चस्स अनुप्पादो होति तच्च पजानाति; यथा च उत्पन्नस्स उद्धच्च-कुक्कुच्चस्स पहानं होति तच्च पजानाति, यथा च पहीनस्स उद्धच्च-कुक्कुच्चस्स आर्याति अनुप्पादो होति तच्च पजानाति ।

सत्तं वा अज्जत्तं विचिक्किच्छं अत्थि मे अज्जत्तं विचिक्किच्छाति पजानाति, असत्तं वा अज्जत्तं विचिक्किच्छं नत्थि मे अज्जत्तं विचिक्किच्छाति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नाय विचिक्किच्छायः उप्पादो होति तच्च पजानाति, यथा च उप्पन्नाय विचिक्किच्छाय पहानं होति तच्च पजानाति, यथा च पहीनाय विचिक्किच्छाय आर्याति अनुप्पादो होति तच्च पजानाति ।

इति अज्जत्तं वा धम्मेसु धम्मानुपस्सो विहरति, बहिद्धा वा धम्मेसु धम्मानुपस्सो विहरति, अज्जत्त-बहिद्धा वा धम्मेसु धम्मानुपस्सो विहरति । समुदय-धम्मानुपस्सो वा धम्मेसु विहरति, वय-धम्मानुपस्सो वा धम्मेसु विहरति, समुदय-वयधम्मानुपस्सो वा धम्मेसु विहरति ।

अत्थि धम्माति वा वनस्स सति पच्चुपट्टिता होति ।

यावदेव ज्ञाणमत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च
विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवंपि खो भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेषु धम्मामुपस्सी
विहरति पञ्चसु नीवरणेषु ।

(ख) खन्ध-पञ्च ।

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेषु धम्मामुपस्सी
विहरति, पञ्चसु उपादानखन्धेषु ।

कथञ्च पन भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेषु धम्मामुपस्सी
विहरति, पञ्चसु उपादानखन्धेषु ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु इति रूपं, इति रूपस्स
समुदयो, इति रूपस्स अत्थङ्गमो; इति वेदना, इति
वेदनाय समुदयो, इति वेदनाय अत्थङ्गमो; इति सञ्जा,
इति सञ्जाय समुदयो, इति सञ्जाय अत्थङ्गमो; इति
सङ्खारा, इति सङ्खारानं समुदयो, इति सङ्खारानं
अत्थङ्गमो; इति विञ्जाणां, इति विञ्जाणस्स समु-
दयो, इति विञ्जाणस्स अत्थङ्गमो ।

इति अज्जत्तं वा धम्मेषु धम्मामुपस्सी विहरति,

बहिद्धा वा धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति, अज्फत्त
 बहिद्धा वा धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति, समुदय-
 धम्मानुपस्सी वा धम्मेसु विहरति, वयधम्मानुपस्सी वा
 धम्मेसु विहरति, समुदयवयधम्मानुपस्सी वा धम्मेसु
 विहरति ।

अत्थि धम्माति वा पनस्स सति पच्चुपट्ठिता होति ।
 यावदेव ज्ञाणमत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च
 विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवं पि खो भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मानु-
 पस्सी विहरति पञ्चसु उपादानकखन्धेसु ।

(ग) आयलन-पब्बं ।

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मानुपस्सी
 विहरति, छसु अज्फत्तिक-बाहिरेसु आयतनेसु ।

कथञ्च पन भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मानुपस्सी
 विहरति छसु अज्फत्तिक-बाहिरेसु आयतनेसु ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु चक्खुञ्च पजानाति, रूपे
 च पजानाति, यञ्च तदुभयं पटिच्च उप्पज्जति संयोजनं
 तञ्च पजानाति । यथा च अनुप्पसत्स संयोजनस्स

उप्पादो होति तञ्च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स संयोजनस्स पहानं होति तञ्च पजानाति, यथा च पहीनस्स संयोजनस्स आर्याति अनुप्पादो होति तञ्च पजानाति ।

सोतञ्च पजानाति सद्दे च पजानाति, यञ्च तदुभयं पटिच्च उप्पज्जति संयोजनं तञ्च पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स संयोजनस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति । यथा च उप्पन्नस्स संयोजनस्स पहानं होति तञ्च पजानाति । यथा च पहीनस्स संयोजनस्स आर्याति अनुप्पादो होति तञ्च पजानाति ।

घानञ्च पजानाति, गन्धे च पजानाति, यञ्च तदुभयं पटिच्च उप्पज्जति संयोजनं तञ्च पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स संयोजनस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति । यथा च उप्पन्नस्स संयोजनस्स पहानं होति तञ्च पजानाति । यथा च पहीनस्स संयोजनस्स आर्याति अनुप्पादो होति तञ्च पजानाति ।

जिह्वञ्च पजानाति, रसे च पजानाति, यञ्च तदुभयं पटिच्च उप्पज्जति संयोजनं तञ्च पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स संयोजनस्स उप्पादो होति तञ्च पजा-

नाति । यथा च उप्पन्नस्स संयोजनस्स पहानं होति तञ्च पजानाति । यथा च पहीनस्स संयोजनस्स आर्याति अनुप्पादो होति तञ्च पजानाति ।

कायञ्च पजानाति, फोदुब्बे च पजानाति, यञ्च तदुभयं पटिच्च उप्पज्जति संयोजनं तञ्च पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स संयोजनस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति । यथा च उप्पन्नस्स संयोजनस्स पहानं होति तञ्च पजानाति । यथा च पहीनस्स संयोजनस्स आर्याति अनुप्पादो होति तञ्च पजानाति ।

मनञ्च पजानाति, धम्मे च पजानाति, यञ्च तदुभयं पटिच्च उप्पज्जति संयोजनं तञ्च पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स संयोजनस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति । यथा च उप्पन्नस्स संयोजनस्स पहानं होति तञ्च पजानाति । यथा च पहीनस्स संयोजनस्स आर्याति अनुप्पादो होति तञ्च पजानाति । इति अज्जत्तां वा धम्मेसु धम्मामुपस्सी विहरति । बहिद्धा वा धम्मेसु धम्मामुपस्सी विहरति, अज्जत्तबहिद्धा वा धम्मेसु धम्मामुपस्सी विहरति, समुदयधम्मामुपस्सी वा धम्मेसु विहरति । वय-

धम्मानुपस्सी वा धम्मेसु विहरति, समुदयवयधम्मानुपस्सी वा धम्मेसु विहरति ।

अत्थि धम्माति वा पनस्स सति पच्चुपट्टिता होति । यावदेव ज्ञाणमत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवं पि खो भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति छसु अज्जत्तिक-बाहिरेसु आयतनेसु ।

(घ) बोज्जङ्ग-पब्बं ।

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति सत्तसु बोज्जङ्गेसु ।

कथञ्च पन भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति सत्तसु बोज्जङ्गेसु ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु सन्तं वा अज्जत्तं सति-सम्बोज्जङ्गं अत्थि मेअज्जत्तं सति-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । असन्तं वा अज्जत्तं सति-सम्बोज्जङ्गं नत्थि मे अज्जत्तं सति-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स सति-जम्बोज्जङ्गस्स उप्पादो होति तञ्च

पजानाति । यथा च उप्पन्नस्स सति-सम्बोज्जङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तञ्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जत्तां धम्मविचय-सम्बोज्जङ्गं अत्थि मे अज्जत्तां धम्मविचय-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । असन्तं वा अज्जत्तां धम्मविचय-सम्बोज्जङ्गं नत्थि मे अज्जत्तां धम्मविचय-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स धम्मविचय-सम्बोज्जङ्गस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति । यथा च उप्पन्नस्स धम्मविचय-सम्बोज्जङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तञ्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जत्तां वीरिय-सम्बोज्जङ्गं अत्थि मे अज्जत्तां वीरिय-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । असन्तं वा अज्जत्तां वीरिय-सम्बोज्जङ्गं नत्थि मे अज्जत्तां वीरिय-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स वीरिय-सम्बोज्जङ्गस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति । यथा च उप्पन्नस्स वीरिय-सम्बोज्जङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तञ्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जत्तां पिति-सम्बोज्जङ्गं अत्थि मे अज्जत्तां पिति-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । असन्तं वा

अज्जत्तां पीति-सम्बोज्जङ्गं नत्थि मे अज्जत्तां पीति-
सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स
पीति-सम्बोज्जङ्गस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति ।
यथा च उप्पन्नस्स पीति-सम्बोज्जङ्गस्स भावनाय पारि-
पूरी होति तञ्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जत्तां पस्सद्वि-सम्बोज्जङ्गं अत्थि मे
अज्जत्तां पस्सद्वि-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । असन्तं
वा अज्जत्तां पस्सद्वि-सम्बोज्जङ्गं नत्थि मे अज्जत्तां
पस्सद्वि-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स
पस्सद्वि-सम्बोज्जङ्गस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति ।
यथा च उप्पन्नस्स पस्सद्वि-सम्बोज्जङ्गस्स भावनाय
पारिपूरी होति तञ्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जत्तां समाधि-सम्बोज्जङ्गं अत्थि
मे अज्जत्तां समाधि-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । असन्तं
वा अज्जत्तां समाधि-सम्बोज्जङ्गं नत्थि मे अज्जत्तां
समाधि-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स
समाधि-सम्बोज्जङ्गस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति ।

यथा च उप्पन्नस्स समाधि-सम्बोज्जङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तञ्च पजानाति ।

सन्तं वा अज्जत्तां उपेक्खा-सम्बोज्जङ्गं अत्थि मे अज्जत्तां उपेक्खा-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । असन्तं वा अज्जत्तां उपेक्खा-सम्बोज्जङ्गं नत्थि मे अज्जत्तां उपेक्खा-सम्बोज्जङ्गोति पजानाति । यथा च अनुप्पन्नस्स उपेक्खा-सम्बोज्जङ्गस्स उप्पादो होति तञ्च पजानाति । यथा च उप्पन्नस्स उपेक्खा-सम्बोज्जङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति तञ्च पजानाति ।

इति अज्जत्तां वा धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति, बहिद्धा वा धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति । अज्जत्त-बहिद्धा वा धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति । समुदय-धम्मानुपस्सी वा धम्मेसु विहरति, वय-धम्मानुपस्सी वा धम्मेसु विहरति, समुदयवयधम्मानुपस्सी वा धम्मेसु विहरति ।

अत्थि धम्माति वा पनस्स सति पच्चुपट्टिता होति । यावदेव ज्ञाणभत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवंपि खो भिक्खवे ! भिक्खु धम्मसेसु धम्मानुपस्सी
विहरति सत्तसु बोज्जङ्गसेसु ।

(७) अरियसच्च-पब्बं ।

पुन च परं भिक्खवे ! भिक्खु धम्मसेसु धम्मानु-
पस्सी विहरति चतूसु अरिय-सच्चेसु ।

कथञ्च पुन भिक्खवे ! भिक्खु धम्मसेसु धम्मानु-
पस्सी विहरति चतूसु अरिय-सच्चेसु ?

इध भिक्खवे ! भिक्खु इदं दुक्खन्ति यथाभूतं
पजानाति । अयं दुक्ख-समुदयोति यथाभूतं पजानाति ।
अयं दुक्ख-निरोधोति यथाभूतं पजानाति । अयं दुक्ख-
निरोधगामिनि-पटिपवाति यथाभूतं पजानाति ।

दुक्खं

कतमञ्च भिक्खवे ! दुक्खं अरिय-सच्चं ?

जातिपि दुक्खा, जरापि दुक्खा, मरणंपि दुक्खं,
सोक-परिदेव-दुक्ख-दोमनस्सु-पायासापि दुक्खा, अप्पि-
येहि सम्पप्पोसो दुक्खो, णिप्पेहि विप्पवोगो दुक्खो, यं

पिच्छं न लभति तंपि दुक्खं, संखित्तेन पञ्चुपादानक्ख-
न्धापि दुक्खा ।

कतमा च भिक्खवे ! जाति ? या तेसं तेसं
सत्तानं तम्मिह तम्मिह सत्तनिकाये जाति, सञ्जाति,
ओक्कन्ति, अभिनिब्बत्ति, खन्धानं पातुभावो, आयत-
नानं पटिलाभो—अयं वुच्चति भिक्खवे ! जाति ।

कतमा च भिक्खवे ! जरा ?

या तेसं तेसं सत्तानं तम्मिह तम्मिह सत्तनिकाये जरा,
जीरणता, खण्डिच्चं, पालिच्चं, वलित्तचता, आयुनो
संहानि, इन्द्रियानं परिपाको—अयं वुच्चति भिक्खवे !
जरा ।

कतमञ्च भिक्खवे ! मरणां ?

यं तेसं तेसं सत्तानं तम्हा तम्हा सत्तनिकाया च्छुत्ति,
चवनता, भेदो, अन्तरधानं, मच्चु, मरणं, कालक्रिया,
खन्धानं भेदो, कलेवरस्स निक्खेपो, जीवित्तिन्द्रियस्सु-
पच्छेदो—इदं वुच्चति भिक्खवे ! मरणं ।

कतमो च भिक्खवे ! सोको ?

यो खो भिक्खवे ! अञ्जतरञ्जतरेन व्यसनेन सम-
घागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन दुक्ख-धम्मेण फुट्टस्स सोको,

सोचना, सोचित्तं, अन्तो सोको, अन्तो परिसोको-
अयं वुच्चति भिक्खवे ! सोको ।

कतमो च भिक्खवे परिदेवो ?

यो खो भिक्खवे ! अञ्जतरञ्जतरेण व्यसनेन
समघागतस्स अञ्जतरञ्जतरेण दुक्ख-धम्मैण फुट्टस्स
आदेवी, परिदेवो, आदेवना, परिदेवना, आदेवित्तं,
परिदेवित्तं-अयं वुच्चति भिक्खवे ! परिदेवो ।

कतमञ्च भिक्खवे ! दुक्खं ?

यं खो भिक्खवे कायिकं दुक्खं, कायिकं असातं,
काय-सम्फस्सजं दुक्खं, असातं, वेदयितं-इदं वुच्चति
भिक्खवे ! दुक्खं ॥

कतमञ्च भिक्खवे ! दोमनस्सं ?

यं खो भिक्खवे ! चेतसिकं दुक्खं, चेतसिकं असातं,
मनो-सम्फस्सजं दुक्खं, असातं, वेदयितं-इदं वुच्चति
भिक्खवे ! दोमनस्सं ॥

कतमो च भिक्खवे ! उपायासो ?

यो खो भिक्खवे ! अञ्जतरञ्जतरेण व्यसनेन सम-
घागतस्स अञ्जतरञ्जतरेण दुक्ख-धम्मैण फुट्टस्स आया-

सो, उपायासो, आयासितत्तां, उपायासितत्तां—अयं
वुच्चति भिक्खवे ! उपायासो ॥

कतमो च भिक्खवे ! अप्पियेहि सम्पयोगो
दुक्खो ?

इध यस्स ते होन्ति अनिट्ठा, अकन्ता, अमनापा रूपा
सद्दा गन्धा रसा फोट्टुब्बा धम्मा; ये वा पनस्स ते होन्ति
अनत्थ-कामा अहित-कामा अफासुक-कामा अयोगक्खेम-
कामा; या तेहि सद्धि सङ्गति, समागमो, समोधानं,
मिस्सीभावो—अयं वुच्चति भिक्खवे ! अप्पियेहि सम्प-
योगो दुक्खो ॥

कतमो च भिक्खवे ! पिपेहि विप्पयोगो दुक्खो ?

इध यस्स ते होन्ति इट्ठा, कन्ता, मनापा रूपा सद्दा
गन्धा रसा फोट्टुब्बा धम्मा; ये वा पनस्स ते होन्ति अत्थ-
कामा, हित-कामा, फासु-कामा, योगक्खेम-कामा, माता,
धा, पिता वा, भाता धा, भगिनि धा, कनिट्ठा वा, मित्ता
धा, अमच्चा वा, जातिसालोहिता वा, या तेहि सद्धि
असङ्गति, असमागमो, असमोधानं, अमिस्सीभावो—अयं
वुच्चति भिक्खवे ! पियेहि विप्पयोगो दुक्खो ।

कतमञ्च भिक्षवे ! यंपिच्छं न लभति तंपि
दुःखं ?

जाति-धम्मानं भिक्षवे ! सत्तानं एवं इच्छा उप्प-
ज्जति—“अहो वत मयं न जाति-धम्मा अस्साम ! न च
वत नो जाति आगच्छेय्याति ! !” न खो पनेतं इच्छाय
पत्तब्बं । इदंपि यंपिच्छं न लभति तंपि दुःखं ॥

जरा-धम्मानं भिक्षवे ! सत्तानं एवं इच्छा उप्प-
ज्जति—“अहो वत मयं न जरा-धम्मा अस्साम ! न च
वत नो जरा आगच्छेय्याति ! !” न खो पनेतं इच्छाय
पत्तब्बं । इदंपि यंपिच्छं न लभति तंपि दुःखं ॥

ब्याधि-धम्मानं भिक्षवे ! सत्तानं एवं इच्छा उप्प-
ज्जति—“अहो वत मयं न ब्याधि-धम्मा अस्साम ! न
च वत नो ब्याधि आगच्छेय्याति ! !” न खो पनेतं
इच्छाय पत्तब्बं । इदंपि यंपिच्छं न लभति तंपि दुःखं ॥

मरण-धम्मानं भिक्षवे ! सत्तानं एवं इच्छा उप्प-
ज्जति—“अहो वत मयं न मरण-धम्मा अस्साम ! न च
वत नो मरणं आगच्छेय्याति ! !” न खो पनेतं इच्छाय
पत्तब्बं । इदंपि यंपिच्छं न लभति तंपि दुःखं ॥

सोक-परिदेव-दुक्ख- दोमनस्सुपायास- धम्मानं भिक्खवे ! सत्तानं एवं इच्छा उप्पज्जति-“अहो वत मयं न सोक-परिदेव-दुक्ख-दोमनस्सुपायास-धम्मा अस्साम ? न च वत नो सोक-परिदेव-दुक्ख-दोमनस्सु-पायास-धम्मा आमच्छेय्यन्ति ! !” न खो पनेतं इच्छाय पत्तब्बं । इदंपि यंपिच्छं न लभति तंपि दुक्खं ।

कतमे च भिक्खवे ! संखित्तेन पञ्चुपादानक्खन्धापि दुक्खा ? सेय्यथिदं-रूपुपादानक्खन्धो, वेदनुपादानक्खन्धो, सञ्जुपादानक्खन्धो, सङ्खारुपादान-क्खन्धो, विञ्जणुपादानक्खन्धो-इमे वुच्चन्ति भिक्खवे ! संखित्तेन पञ्चुपादानक्खन्धापि दुक्खा ।

इदं वुच्चति भिक्खवे ! दुक्खं अरिय सच्चं ।

दुक्खसमुत्थयं

कतमञ्च भिक्खवे ! दुक्ख-समुत्थयं अरिय-सच्चं ?

यायं तरहा पोतोब्भविका नन्दो-राम-सह-गता तत्र तत्राभिनन्दिनी, सेय्यथिदं-काम-तरहा, भव-तरहा, विभव-तरहा ।

सा खो पनेसा भिक्खवे ! तण्हा कत्थ उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, कत्थ निविसमाना निविसति ?

यं लोके पिय-रूपं, सात-रूपं, एत्थेसा तण्हा उप्प-
ज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

किञ्च लोके पिय-रूपं, सात-रूपं ?

चक्खु लोके पिय-रूपं, सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

सोतं लोके, घानं लोके, जिह्वा लोके, कायो लोके,
मत्तो लोके पिय-रूपं, सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा उप्प-
ज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

रुमा लोके, सहा लोके, गब्धा लोके, रसस लोके,
फोट्टब्धा लोके, धम्मा लोके, पिय-रूपं, सात-रूपं ।
एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविस-
माना निविसति ।

चक्खु-विञ्जाणं लोके, सोत-विञ्जाणं लोके, घान-
विञ्जाणं लोके, जिह्वा-विञ्जाणं लोके, काय-विञ्जाणं
लोके, मत्तो-विञ्जाणं लोके, पिय-रूपं, सात-रूपं ।

एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

चक्खु-सम्फस्सो लोके, सोत-सम्फस्सो लोके, त्तव-सम्फस्सो लोके, जिव्हा-सम्फस्सो लोके, काय-सम्फस्सो लोके, मनो-सम्फस्सो लोके, पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

चक्खु-सम्फस्सजा वेदना लोके, सोत-सम्फस्सजा वेदना लोके, धान-सम्फस्सजा वेदना लोके, जिव्हा-सम्फस्सजा वेदना लोके, काय-सम्फस्सजा वेदना लोके, मनो-सम्फस्सजा वेदना लोके, पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । रूप-सञ्जा लोके, सद्-सञ्जा लोके, गन्ध-सञ्जा लोके, रस-सञ्जा लोके, फोटुब्ब-सञ्जा लोके, धम्म-सञ्जा लोके, पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

रूप-सञ्चेतना लोके, सद्-सञ्चेतना लोके, गन्ध-

सञ्चेतना लोके, रस-सञ्चेतना लोके, फोट्टुब्ब-सञ्चे-
तना लोके, धम्म-सञ्चेतना लोके, पिय-रूपं सात-रूपं ।
एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविस-
माना निविसति ।

रूप-तण्हा लोके, सद्द-तण्हा लोके, गन्ध-तण्हा
लोके, रस-तण्हा लोके, फोट्टुब्ब-तण्हा लोके, धम्म-
तण्हा लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

रूप-वितक्को लोके, सद्द-वितक्को लोके, गन्ध-वित-
क्को लोके, रस-वितक्को लोके, फोट्टुब्ब-वितक्को लोके,
धम्म-वितक्को लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

रूप-विचारो लोके, सद्द-विचारो लोके, गन्ध-
विचारो लोके, रस-विचारो लोके, फोट्टुब्ब-विचारी
लोके, धम्म-विचारो लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा
तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना
निविसति ।

इदं वुच्चति भिक्खवे ! दुःख-समुदयं अरिय-सच्चं ।

दुःखस्य-निरोधं

कतमञ्च भिक्खवे ! दुःख-निरोधं अरिय-सच्चं ?
यो तस्सा येव तण्हाय असेस-विरागनिरोधो, चाणो,
पटिनिस्सगो, मुत्ति अनालयो ।

सा खो पनेसा भिक्खवे ! तण्हा कत्थ पहीयमाना
पहीयति, कत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ?

यं लोके पिय-रूपं सात-रूपं, एत्थेसा तण्हा पहीय-
माना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

किञ्च लोके पिय-रूपं सात-रूपं ? चक्खु लोके पिय-
रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति,
एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

सोतं लोके, घानं लोके, जिव्हा लोके, कायो लोके,
मनो लोके, पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीय-
माना पहीयति । एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

रूपा लोके, सद्दा लोके, गन्धा लोके, रसा लोके,
फोट्टुब्बा लोके, धम्मा लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा
तण्हा पहीयमाना पहीयति । एत्थ निरुज्जमाना
निरुज्जति ।

चक्षु-विज्जाणं लोके, सोत-विज्जाणं लोके, घान-विज्जाणं लोके, जिह्वा-विज्जाणं लोके, काय-विज्जाणं लोके, मनो-विज्जाणं लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

चक्षुसम्फस्सो लोके, सोत-सम्फस्सो लोके, घान-सम्फस्सो लोके, जिह्वा-सम्फस्सो लोके, काय-सम्फस्सो लोके, मनो-सम्फस्सो लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

चक्षु-सम्फस्सजा वेदना लोके, सोत-सम्फस्सजा वेदना लोके, घान-सम्फस्सजा वेदना लोके, जिह्वा-सम्फस्सजा वेदना लोके, काय-सम्फस्सजा वेदना लोके, मनो-सम्फस्सजा वेदना लोके, पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

रूपसज्जा लोके, सह-सज्जा लोके, गन्ध-सज्जा लोके, रस-सज्जा लोके, फोट्टुब्ब-सज्जा लोके, धम्म-सज्जा लोके, पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

रूप-सञ्चेतना लोके, सह-सञ्चेतना लोके, गन्ध-सञ्चेतना लोके, रस-सञ्चेतना लोके, फोटुब्ब-सञ्चेतना लोके, धम्म-सञ्चेतना लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

रूप-तण्हा लोके, सह-तण्हा लोके, गन्ध-तण्हा लोके, रस-तण्हा लोके, फोटुब्ब-तण्हा लोके, धम्म-तण्हा लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

रूप-वितक्को लोके, सह-वितक्को लोके, गन्ध-वितक्को लोके, रस-वितक्को लोके, फोटुब्ब-वितक्को लोके, धम्म-वितक्को लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

रूप-विचारो लोके, सह-विचारो लोके, गन्ध-विचारो लोके, रस-विचारो लोके, फोटुब्ब-विचारो लोके, धम्म-विचारो लोके पिय-रूपं सात-रूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्जमाना निरुज्जति ।

इदं बुद्धति विवक्षवे ! बुद्ध-निरोधं अरिय-सच्चं ।

दुःख-निरोध-गामिनि पटिपदा

कतमं भिक्खवे ! दुःख-निरोध-गामिनि-पटिपदा
अरिय-सच्चं ?

अयमेव अरियो अट्टङ्गिको मग्गो । सेय्यथिदं-
सम्मा-दिट्ठि, सम्मा-सङ्कप्पो, सम्मा-वाचा,
सम्मा-कम्मत्तो, सम्मा-आजीवो, सम्मा-
वायामो, सम्मा-सति, सम्मा-समाधि ।

कतमा च भिक्खवे ! सम्मा-दिट्ठि ? यं खो
भिक्खवे ! दुःखे जाणं, दुःख-समुदये जाणं, दुःख-निरोधे
जाणं, दुःख-निरोध-गामिनि-पटिपदाय जाणं; अयं
वुच्चति भिक्खवे ! सम्मा-दिट्ठि ।

कतमा च भिक्खवे ! सम्मा-सङ्कप्पो ? नेक्खम्म-
सङ्कप्पो, अब्यापाद-सङ्कप्पो, अविहंसा-सङ्कप्पो; अयं
वुच्चति भिक्खवे ! सम्मा-सङ्कप्पो ।

कतमा च भिक्खवे ! सम्मा-वाचा ? मुसावादा
वेरमणी, पिसुनावाचा वेरमणी, फहसावाचा वेरमणी,
सम्पपसापा वेरमणी; अयं वुच्चति भिक्खवे !
सम्मा-वाचा ।

कतमो च भिक्खवे ! सम्मा कम्मन्तो ? पाणातिपाता वेरमणी, अदिग्घादाना वेरमणी, कामेसु मिच्छाचारा वेरमणी; अयं वुच्चति भिक्खवे ! सम्मा-कम्मन्तो ।

कतमो च भिक्खवे ! सम्मा-आजीवो ? इध भिक्खवे ! अरिय-सावको मिच्छा-आजीवं पहाय सम्मा-आजीवेन जीवितं कप्पेति; अयं वुच्चति भिक्खवे ! सम्माआजीवो ।

कतमो च भिक्खवे ! सम्मा-त्रायामो ? इध भिक्खवे ! भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति, वायमति, वीरियं आरभति, चित्तं पग्गण्हाति, पदहति । उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहाणाय छन्दं जनेति, वायमति, वीरियं आरभति, चित्तं पग्गण्हाति, पदहति । अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति, वायमति, वीरियं आरभति, चित्तं पग्गण्हाति पदहति । उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय, भिय्योभावाय,

वेपुल्लाय, भावनाय पारिपूरिद्या छन्दं जनेति, वायमति,
वीरियं आरभति, चित्तं पग्गण्हाति, पदहति; अयं
वुच्चति भिक्खवे ! सम्मा-वायामो ।

कतमा च भिक्खवे ! सम्मा-सति ? इध भिक्खवे!
भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति, आतापी, सम्पजानो,
सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झा दोमनस्सं । वेदनासु
वेदनानुपस्सी विहरति, आतापी, सम्पजानो, सतिमा,
विनेय्य लोके, अभिज्झा दोमनस्सं । चित्ते चित्तानुपस्सी
विहरति, आतापी, सम्पजानो, सतिमा, विनेय्य लोके
अभिज्झा-दोमनस्सं । धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति,
आतापी, सम्पजानो, सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झा
दोमनस्सं । अयं वुच्चति भिक्खवे ! सम्मा-सति ।

कतमो च भिक्खवे ! सम्मा-समाधि ? इध
भिक्खवे ! भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुस-
लेहि धम्मेषु सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीति-सुखं
पठमं भानं उपसम्पज्ज विहरति । वितक्क-विचारानं
वूपसमा अज्झत्तां सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं
अविचारं समाधिजं पीति-सुखं दुतियं भानं उपसम्पज्ज

विहरति । पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति,
 सतोच्च सम्पजानो सुखञ्च कायेन पटिसंवेदेति । यन्तं
 अरिया आचिक्खन्ति, 'उपेक्खको सतिमा सुख विहारीति'
 ततियं भानं उपसम्पज्ज विहरति । सुखस्स च पहाना
 दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्स-दोमनस्सानं अत्थ-
 ज्ञमा अदुक्खमसुखं उपेक्खा-सति-पारिसुद्धिं चतुत्थं
 भानं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति भिक्खवे !
 सम्मा समाधि ।

इदं वुच्चति भिक्खवे ! दुक्खनिरोध-गामिनि-
 पटिपदा अरिय-सच्चं ।

इति अज्जत्तां वा धम्मेषु धम्ममानुपस्सी विहरति,
 बहिद्धा वा धम्मेषु धम्ममानुपस्सी विहरति, अज्जत्त-
 बहिद्धा वा धम्मेषु धम्ममानुपस्सी विहरति । समुदय
 धम्ममानुपस्सी वा धम्मेषु विहरति, वय-धम्ममानुपस्सी वा
 धम्मेषु विहरति, समुदय-वय-धम्ममानुपस्सी वा धम्मेषु
 विहरति ।

अत्थि धम्माति वा पनस्स सति पच्चुपट्टिता होति ।
 यावदेव जाणमत्ताय पटिस्सतिमत्ताय अनिस्सितो च
 विहरति । न च किञ्चि लोके उपादियति ।

एवं पि खो भिक्खवे ! भिक्खु धम्मेसु धम्मानु-
पस्सी विहरति चतूसु अरिय-सञ्चेसु ।

यो हि कोच्चि भिक्खवे ! इमे चत्तारो सतिपट्टाने
एव भावेय्य सत्त वस्सानि तस्स द्विन्नं फलानं अञ्जतरं
फलं पाटिकङ्कं--दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादि-
सेसे अनागामिता ।

तिट्ठन्तु भिक्खवे ! सत्त वस्सानि ! यो हि कोच्चि
भिक्खवे ! इमे चत्तारो सतिपट्टाने एवं भावेय्य छ
वस्सानि, पञ्च वस्सानि, चत्तारि वस्सानि, तीणि
वस्सानि, द्वे वस्सानि, एकं वस्सं० ।

तिट्ठतु भिक्खवे ! एकं वस्सं ! यो हि कोच्चि
भिक्खवे ! इमे चत्तारो सतिपट्टाने एवं भावेय्य सत्त
मासानि, तस्स द्विन्नं फलानं अञ्जतरं फलं पाटिकङ्कं--
दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे अनागामिता ।

तिट्ठन्तु भिक्खवे ! सत्त मासानि । यो हि कोच्चि
भिक्खवे ! इमे चत्तारो सतिपट्टाने एवं भावेय्य छ
मासानि, पञ्च मासानि, चत्तारि मासानि, तीणि
मासानि, द्वे मासानि, एकं मासं, अड्ढ मासं० ।

तिट्ठतु भिक्खवे ! अड्ढ मासो ! यो हि कोचि
 भिक्खवे ! इमे चत्तारो सतिपट्टाने एवं भावेय्य सत्ताहं,
 तस्स द्विन्नं फलानं अञ्जतरं फलं पाटिकङ्खं—दिट्ठेव
 धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे अनागामिताति ।

एकायनो अयं भिक्खवे ! मग्गो सत्तानं त्रिसुद्धिया
 सोक—परिदेवानं समतिक्कमाय दुक्ख दोमनस्सानं
 अत्थङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छि
 किरियाय, यदिदं चत्तारो सतिपट्टानाति ।

इति यन्तं वुरां इदमेतं पठिच्च वुत्तन्ति ।

इदमवोच भगवा, अत्तमना ते भिक्खू भगवतो
 भासितं अभिनन्दुन्ति ।

(महासतिपट्टान—सुत्तं निट्ठितं)

धर्मकीर्ति प्रकाशन
(नेपाल भाषा)

१) बुद्धया किंनिगु विपाक	२७) शाक्यमुनी बुद्ध
२) अभिधर्म भाग-१	२८) अनत्त लक्खण सुत्त
३) मैत्री भावना	२९) वासेट्ठी थेरी
४) ऋद्धि प्रतिहार्यं	३०) धम्मचक्कप्पवत्तन सुत्त
५) योम्ह म्हाय्	३१) लक्ष्मी द्यो
६) पञ्चनीवरण	३२) महास्वप्न जातक
७) बुद्ध धर्म	३३) अभिधर्म भाग-२
८) भावना	३४) बाखँया फल भाग-१
९) एकताया ताःचा	३५) " " -२
१०) प्रेमं छु ज्वी ?	३६) जातक बाखँ
११) कर्तव्य	३७) राहुलयात उपदेश
१२) मिखा	३८) अहिंसाया विजय
१३) बुद्धया अन्तिम यात्रा-१	३९) प्रौढ बौद्ध कक्षा
१४) " " " -२	४०) मूर्खह्य पासा मज्जू
१५) त्रिरत्न गुण स्मरण	४१) बुद्धया अर्थनीति
१६) परित्राण (द्वितीय संस्करण)	४२) श्रमण नारद
१७) कर्म	४३) शान्ति व मैत्री
१८) प्रार्थना संग्रह	४४) उखानया बाखँ पुचः
१९) बाखँ भाग-१	४५) पालि भाषा अवतण
२०) " " -२	४६) पालि प्रवेश
२१) " " -३	४७) चमत्कार
२२) मत्ति भिसा गति भिनी	४८) मणिचूड जातक
२३) बौद्ध ध्यान	४९) चरित्र पुचः
२४) हृदय परिवर्तन	५०) महाजनक जातक
२५) ह्हापांयाम्ह गुरु सु ?	५१) गृही-बिनय
२६) बोधिसत्व	५२) बाखँ भाग-४

५३) अभिघर्भ

५४) सप्तरत्न धन

५५) महासति पट्टान सूत्र

५६) शान्तिया त्वाथः

(नेपाली भाषा)

१) बौद्ध प्रश्नोत्तर

२) बौद्ध दर्शन

३) नारी हृदय

४) बुद्ध शासनको इतिहास

५) पटाचारा

६) ज्ञानमाला

७) बुद्ध र वहाँको विचार

८) शान्ति

९) बौद्ध ध्यान

१०) पञ्चशील

११) लक्ष्मी

१२) उखानको कथा संग्रह

Dharmakirti Publication—

(English)

1. Buddhist Economics & The Modern World

2. Dharmakirti Vihar Today

Dhamma.Digital

मुद्रक-ज्ञानथ प्रेस, ओम्बहाल, काठमाडौं । फोन - १३६०४